

मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ लाई संशोधन गर्न बनेको विधेयक

प्रस्तावना : मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ लाई संशोधन गर्न वाञ्छनीय भएकोले, संघीय संसदले यो ऐन बनाएको छ।

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :** (१) यस संहिताको नाम "मुलुकी फौजदारी कार्यविधि (पहिलो संशोधन) संहिता, २०८२" रहेको छ।

(२) यो संहिता तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ।

२. **मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा २ मा संशोधन:** मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ (यसपछि "मूल संहिता" भनिएको) को दफा २ को,-

(१) खण्ड (ग) पछि देहायको खण्ड (ग१) थपिएको छ:-

"(ग१) "अभियुक्त" भन्नाले अदालतबाट कुनै कसूरमा दोषी ठहर भई नसकेको अभियोग लागेको व्यक्ति सम्झनु पर्छ।"

(२) खण्ड (ङ) पछि देहायको खण्ड (ङ१) थपिएको छ:-

"(ङ१) "कसूरदार" भन्नाले अपराध संहिता वा प्रचलित कानून बमोजिमको कसूरमा अदालतबाट दोषी ठहर भएको व्यक्ति सम्झनु पर्छ।"

(ग) खण्ड (त) मा रहेका "वा सहायक जिल्ला न्यायाधिवक्ता" भन्ने शब्दहरूको सट्टा ", सहायक जिल्ला न्यायाधिवक्ता वा सहायक न्यायाधिवक्ता" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

३. **मूल संहिताको दफा ३ मा संशोधन:** मूल संहिताको दफा ३ को उपदफा (२) पछि देहायको उपदफा (२क) राखिएको छ:-

"(२क) दुनियावादी फौजदारी मुद्दाको हकमा यस संहितामा छुट्टै कार्यविधि लेखिएको हकमा सोही बमोजिम र अन्यको हकमा मुलुकी देवानी कार्यविधि संहिता, २०७४ बमोजिमको कार्यविधि लागू हुनेछ।"

४. **मूल संहिताको दफा ४ मा संशोधन:** मूल संहिताको दफा ४ को उपदफा (१०) पछि देहायको उपदफा (११) थपिएको छ:-

"(११) उपदफा (१) बमोजिम दिइएको जाहेरी दरखास्त वा सूचनाको सम्बन्धमा प्रहरी कार्यालयले मनासिब आधार कारण उल्लेख गरी त्यस्तो जाहेरी दरखास्त वा सूचना दरपिठ गर्न सक्नेछ। यसरी दरपिठ गरिएको जानकारी जाहेरवालालाई दिनु पर्नेछ।"

५. **मूल संहिताको दफा ५ मा संशोधन:** मूल संहिताको दफा ५ को,-

(१) उपदफा (१) मा रहेका "प्रहरी कार्यालयले दर्ता गर्न इन्कार गरेमा" भन्ने शब्दहरू पछि "वा दरपिठ गरेमा" भन्ने शब्दहरू थपी सोही उपदफाको "वा त्यस्तो जाहेरी दरखास्त वा सूचना दर्ता गर्नु पर्ने प्रहरी कार्यालयभन्दा माथिल्लो तहको प्रहरी कार्यालय" भन्ने शब्दहरू झिकिएका छन्।

(२) उपदफा (२) मा रहेका "वा प्रहरी कार्यालय" भन्ने शब्दहरू झिकिएका छन्।

६. **मूल संहितामा दफा ९ थप:** मूल संहिताको दफा ९ पछि देहायको दफा ९क. थपिएको छ:-

“९क. पक्राउ गर्नु पूर्व सूचना दिनुपर्ने: कुनै पनि व्यक्तिले जघन्य वा गम्भिर कसूर गरेमा वा त्यस्ता कसूरको उद्योग, दुरुत्साहन वा आपराधिक षड्यन्त्र गरेको वा सो कसूरमा मतियार भएकोमा बाहेक अन्य कसूरमा त्यस्ता व्यक्तिलाई पक्राउ गर्नु पूर्व उपस्थितिको सूचना दिनु पर्नेछ।

तर त्यसरी सूचना दिँदा समेत उपस्थित नभएको अवस्थामा पक्राउ गर्न बाधा पर्ने छैन।”

७. मूल संहिताको दफा ११ मा संशोधन: मूल संहिताको दफा ११ को,-

(१) दफा शीर्षकको सट्टा “जाहेरी वा सूचना तामेलीमा राख्न सकिने” राखिएको छ।

(२) उपदफा (१) मा रहेको “सामान्यतया तीन दिनभित्र” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “सामान्यतया सात दिनभित्र” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

८. मूल संहिताको दफा १४ मा संशोधन: मूल संहिताको दफा १४ को,-

(१) उपदफा (६) मा रहेका “बढीमा पच्चीस दिनसम्म” भन्ने शब्दहरूको सट्टा तीन वर्षसम्म कैद सजाय हुने कसूरमा बढीमा पन्ध्र दिन र सोभन्दा बढी सजाय हुने कसूरमा पच्चीस दिनसम्म” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(२) उपदफा (७) मा रहेका “र शरीर बन्धक सम्बन्धी कसूरको” भन्ने शब्दहरू पछि “वा तीनजना वा सोभन्दा बढी व्यक्तिहरूले सामूहिक रूपमा जघन्य वा गम्भीर प्रकृतिको कसूरको” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

९. मूल संहिताको दफा १६ मा संशोधन: मूल संहिताको दफा १६ को,-

(१) उपदफा (२) पछि देहायको उपदफा (२क) थपिएको छ:-

“(२क) उपदफा (१) बमोजिम बयान लिनु अघि अभियुक्तलाई कसूर गर्न अन्य व्यक्ति संलग्न रहे वा नरहेको, संलग्न रहेको भए त्यसको प्रमाण तथा विवरण खुलाउन र निजले कसूर गरेको भए सो कुरा स्वीकार गरी प्रमाण जुटाउन र अनुसन्धान गर्न, अभियोजन पक्षलाई सहयोग गरेमा अभियोजन पक्षले दफा ३३ बमोजिम सजाय छुट दिई अभियोजन गर्न सक्ने सूचना अनुसूची-१०क. को ढाँचामा लिखित जानकारी गराउनु पर्नेछ।”

(२) उपदफा (७) पछि देहायको उपदफा (८) थपिएको छ:-

“(८) बयान तथा सोधपुछको क्रममा अभियुक्तले बिगो वा क्षतिपूर्ति यकिन गर्न वा आफ्नो जिकिर पुष्टि गर्न कुनै प्रमाण पेस गर्न चाहेमा निजले त्यस्तो प्रमाण पेस गर्न सक्नेछ।”

१०. मूल संहिताको दफा २० मा संशोधन: मूल संहिताको दफा २० को उपदफा (७) को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशमा रहेका “मृत्युको कारण पत्ता लगाउन सकिने अवस्था भएमा” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “मृत्युको कारण पत्ता लगाउन वा अनुसन्धानलाई सहजीकरण हुने अन्य प्रमाण सङ्कलन गर्न” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

११. मूल संहितामा दफा २०क. थप: मूल संहिताको दफा २० पछि देहायको दफा २०क. थपिएको छ:-

“२०क. शवोत्खनन गर्न सकिने: (१) कुनै व्यक्तिको मृत्यु भएको वा अन्य कुनै किसिमबाट निजको हत्या भएकोमा दफा २० बमोजिम लाश जाँच हुन नसकेको वा नभएको तर निजको शव

कुनै ठाउँमा गाडिएको सूचना वा आशङ्का भएमा त्यस्तो ठाउँको उत्खनन् गरी मानव अवशेष वा अन्य प्रमाण सङ्कलन गर्न अनुसन्धान अधिकृतले शवोत्खनन् गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम शवोत्खनन् गर्दा सरकारी चिकित्सक वा ईजाजतप्राप्त चिकित्सक, सम्भव भएसम्म सम्बन्धित विषयविज्ञ, सम्बन्धित स्थानीय तहका कम्तीमा एकजना प्रतिनिधि, कम्तीमा दुईजना स्थानीय व्यक्ति र उपलब्ध भएसम्म सम्बन्धित व्यक्तिका परिवारको कुनै सदस्यको रोहवरमा गर्नु पर्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम शवोत्खनन् गर्दा यथासम्भव देहायका विवरण खुलाई अनुसूची-१५क. को ढाँचामा मुचुल्का तयार गर्नु पर्नेछ :-

- (क) शङ्कास्पद घटनास्थलको स्थलगत पहिचान, सीमाङ्कन तथा नक्साङ्कन विवरण,
- (ख) शङ्कास्पद शवको स्थिति वा शवको अवशेषको विवरण,
- (ग) शव पहिचान हुन सक्ने कुनै विवरण (कपडा, जुता, घडी, सिक्री वा अन्य कुनै भौतिक वस्तु),
- (घ) एक भन्दा बढी शव राखिएको आशङ्का भए शवको अनुमानित सङ्ख्या,
- (ङ) शव गाडिएको, मरे वा मारिएको अनुमानित समयावधि,
- (च) उत्खनन्बाट प्राप्त अवशेषमा रहेका वा देखिएको कुनै चोट वा हतियारको दाग,
- (छ) उत्खनन्मा कुनै हातहतियार, गोली, विष्फोटक वा विषालु पदार्थ वा त्यसको कुनै अवशेष प्राप्त भए त्यसको विवरण,
- (झ) अन्य कुनै भौतिकवस्तु, स्थिति वा विवरण भए सोको विवरण।

(४) उपदफा (३) बमोजिम सङ्कलन गरिएको शव, त्यसको कुनै भाग, अस्थिपञ्जर वा अवशेष वा सोसँग सम्बन्धित अन्य कुनै भौतिक वस्तु सम्बन्धित विशेषज्ञको निगरानीमा सुरक्षित ढङ्गले नमूना सङ्कलन र आवश्यकता अनुसार सिलबन्दी गरी परीक्षणको लागि उपयुक्त अस्पताल वा अनुमतिप्राप्त प्रयोगशालामा पठाउनु पर्नेछ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम प्राप्त अवशेष वा अन्य भौतिक वस्तुको सम्बन्धित विशेषज्ञले अस्पताल वा प्रयोगशालामा परीक्षण गरी सोको प्रतिवेदन अनुसन्धान अधिकारीलाई पठाउनु पर्नेछ।

(६) उपदफा (५) बमोजिम परीक्षण गरेपछि त्यस्तो लाश, अवशेष वा अस्थिपञ्जर सदगतका लागि आफन्तलाई बुझाउनु पर्नेछ।"

१२. मूल संहिताको दफा २१ मा संशोधन: मूल संहिताको २१ को उपदफा (१) मा रहेका "डि. एन. ए. वा" भन्ने शब्दहरू झिकिएका छन्।

१३. मूल संहितामा दफा २१क., २१ख. र २१ग. थप: मूल संहिताको २१ पछि देहायका दफा २१क., २१ख. र २१ग. थपिएका छन्:-

"२१क. मानव भित्री अङ्ग (भिसेरा) परीक्षण गर्नु पर्ने: (१) दफा २० बमोजिम शव परीक्षण गर्दा मृत्युको कारण यकिन हुन नसकेमा वा मृतकको मृत्यु विषादी पदार्थ, अल्कोहलजन्य, औषधीजन्य वा अन्य कुनै रासायनिक पदार्थको कारणबाट भएको हुन सक्ने परिस्थितिजन्य सूचना वा शङ्का भएमा आवश्यकता अनुसार मृतकको शरीरबाट उपलब्ध भएसम्म रगत, पिसाब, कुनै अङ्गको तन्तु वा तरल पदार्थको स्वाव वा शरीरको भित्री अङ्ग (भिसेरा) नमूना सङ्कलन गरी परीक्षणको लागि नेपाल सरकारको वा अनुमतिप्राप्त प्रयोगशालामा पठाउनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम नमूना सङ्कलन गर्दा त्यसको विवरण अनुसूची-१५ख. को ढाँचामा उल्लेख गर्नु पर्नेछ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम सङ्कलन गरिएको नमूना (भिसेरा) सरकारी चिकित्सक वा नेपाल सरकारले तोकेको चिकित्सक वा स्वास्थ्यकर्मीले त्यस्तो नमूनामा अन्य पदार्थ प्रवेश वा समावेश नहुने गरी सुरक्षित तरिकाले सुरक्षण (प्रिजरभेसन) गरी पठाउनु पर्नेछ।

(४) उपदफा (१) बमोजिम पठाएको नमूना प्रयोगशालामा सम्बन्धित विशेषज्ञले परीक्षण गरी त्यसको प्रतिवेदन अनुसूची-१५ग. को ढाँचामा तयार गरी अनुसन्धान अधिकृतलाई पठाउनु पर्नेछ।"

२१ख. आनुवांशिक सूचना दिने कोषको रसायन डि. एन. ए. (डिओक्सीराइबो न्यूक्लिक एसिड) परीक्षण गर्नु पर्ने: (१) कुनै कसूरको कसूरदार पत्ता लगाउन अन्य अनुसन्धान विधिबाट सम्भव नभएमा वा त्यस्तो कसूर सम्बन्धी कुनै प्रमाण उपलब्ध हुन सक्छ भन्ने अनुसन्धान अधिकृतलाई लागेमा निजले अनुसन्धानको क्रममा वा कुनै व्यक्तिको पहिचान यकिन गर्नु पर्ने अन्य अवस्थामा पीडित वा आरोपित वा सम्बन्धित व्यक्तिलाई जैविक नमूना दिन अनुरोध गर्नु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अनुरोध भएकोमा त्यस्तो नमूना सङ्कलन गर्न मञ्जुरी दिनु र त्यस सम्बन्धमा आवश्यक सहयोग गर्नु सम्बन्धित व्यक्तिको कर्तव्य हुनेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम मञ्जुरी दिएकोमा त्यस्तो व्यक्तिको जैविक नमूना (बायोलोजिकल स्याम्पल) सङ्कलन गरी मानव डि. एन. ए. परीक्षण गराउनु पर्नेछ।

(४) कुनै कसूरसँग सम्बन्धित घटनास्थल वा अन्य कुनै ठाउँमा पाइएका जैविक सङ्केतहरू वा डि. एन. ए. परीक्षण गर्न आवश्यक देखिएमा अनुसन्धान अधिकृतले आवश्यक नमूना सङ्कलन गरी परीक्षण गराउनु पर्नेछ।

(५) उपदफा (३) वा (४) बमोजिमको जैविक नमूना सङ्कलन गर्दा आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित व्यक्तिको न्याल वा न्यालको दाग, रगत वा रगतको दाग, विर्य वा विर्यको दाग, थुक वा अन्य कुनै स्वाव, रौं, दाँत, हड्डी वा अन्य कुनै पनि नमूना मानव तन्तु वा कोषबाट सङ्कलन गर्न सकिनेछ।

(६) उपदफा (३) बमोजिम परीक्षण गर्न आवश्यक पर्ने व्यक्तिको न्याल वा न्यालको दाग, रगत वा रगतको दाग, विर्य वा विर्यको दाग, थुक वा अन्य कुनै स्वाव, रौं, दाँत, हड्डी वा अन्य कुनै पनि मानव तन्तु वा कोषबाट जैविक नमूना उपलब्ध गराउन

अनुसन्धान अधिकारीलाई सम्बन्धित व्यक्तिले सहयोग गरी नमूना सङ्कलन गर्दा निजले अनुसूची-१५घ. बमोजिमको ढाँचामा मञ्जुरनामाको लिखत गर्नु पर्नेछ।

(७) उपदफा (६) बमोजिम नमूना सङ्कलन गर्दा सरकारी चिकित्सक वा ईजाजतप्राप्त चिकित्सकले सम्भव र उपलब्ध भए सम्म सम्बन्धित व्यक्तिको परिवारका सदस्य तथा अन्य व्यक्तिको रोहबरमा र महिलाको शरीरबाट जैविक नमूना सङ्कलन गर्दा महिला चिकित्सक र त्यस्तो चिकित्सक उपलब्ध नभएमा कम्तीमा दुईजना महिलाको रोहबरमा पुरुष चिकित्सकले सङ्कलन गर्नु पर्नेछ।

(८) यस दफा बमोजिम सङ्कलन गरिएको नमूना सरकारी चिकित्सक वा नेपाल सरकारले तोकेको चिकित्सक वा स्वास्थ्यकर्मी वा अन्य सङ्कलनकर्ताले त्यस्तो नमूनामा अन्य पदार्थ प्रवेश वा समावेश नहुने गरी सुरक्षित तरिकाले सुरक्षण (प्रिजरभेसन) गरी परीक्षणको लागि नेपाल सरकारको वा अनुमतिप्राप्त प्रयोगशालामा पठाउनु पर्नेछ।

(९) उपदफा (८) बमोजिम प्राप्त नमूना प्रयोगशालाको सम्बन्धित विषयको विज्ञले परीक्षण गरी सोको प्रतिवेदन अनुसूची-१५ड. को ढाँचामा तयार गर्नु पर्नेछ।

२१ग. विशेषज्ञ टोलीबाट परीक्षण गराउनु पर्ने: (१) दफा २१क. वा २१ख. बमोजिम भएको परीक्षणबाट प्राप्त निष्कर्षको आधारमा थप विषयमा स्पष्ट हुन एक भन्दा बढी चिकित्सक वा विशेषज्ञको टोलीबाट मानव भित्री अङ्ग वा मानव डि. एन. ए. परीक्षण हुन उपयुक्त देखिएमा त्यस्तो टोली गठन गरी त्यस्तो अङ्ग वा मानव डि. एन. ए. परीक्षण गराउनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम परीक्षण गर्ने टोलीले अनुसूची-१५ड. बमोजिमको ढाँचामा प्रतिवेदन दिनु पर्नेछ।"

१४. मूल संहिताको दफा २२ मा संशोधन: मूल संहिताको दफा दफा २२ को,-

(१) उपदफा (१) मा रहेका "सरकारी चिकित्सक वा स्वास्थ्यकर्मीले" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "सरकारी चिकित्सक वा नेपाल सरकारले तोकेको चिकित्सक वा स्वास्थ्यकर्मीले" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(२) उपदफा (६) को ठाउँ ठाउँमा रहेका "सरकारी चिकित्सक वा स्वास्थ्यकर्मीलाई" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "सरकारी चिकित्सक वा नेपाल सरकारले तोकेको चिकित्सक वा स्वास्थ्यकर्मीलाई" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(३) उपदफा (६) पछि देहायको उपदफा (७) थपिएको छ:-

"(७) जबर्जस्ती करणी वा अन्य यौनजन्य हिंसा सम्बन्धी कसूर भए पीडित वा पीडकको शारीरिक तथा मानसिक अवस्थाको परीक्षण गर्नु पर्ने भएमा सरकारी अस्पतालमा कार्यरत विज्ञ चिकित्सक वा सो सम्बन्धी तालीमप्राप्त स्वास्थ्यकर्मीले सरकारी अस्पताल वा अनुमतिप्राप्त सामुदायिक अस्पतालमा परीक्षण गरी पीडित महिला भए अनुसूची-१६क. र पीडित पुरुष भए अनुसूची-१६ख. बमोजिमको ढाँचामा प्रतिवेदन तयार गरी बाटोको म्याद बाहेक तीन दिनभित्र अनुसन्धान अधिकारीलाई पठाउनु पर्नेछ।

तर सरकारी अस्पताल वा अनुमति प्राप्त सामुदायिक अस्पतालमा कुनै मनासिब कारणले परीक्षण गराउन सम्भव नभएको अवस्थामा अन्य कुनै अस्पतालमा परीक्षण गराउन यस उपदफाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन।"

१५. मूल संहितामा दफा २४क. थप: मूल संहिताको दफा २४ पछि देहायको दफा २४क. थपिएको छ:-

"२४क. सूचना माग गर्न सक्ने: (१) कुनै कसूरको अनुसन्धानको सिलसिलामा दुरसञ्चार सेवा प्रदायकसँग कुनै सूचना वा विवरण माग गर्न आवश्यक देखिएमा अनुसन्धान गर्ने निकायको कार्यालय प्रमुखले दुरसञ्चार सेवा प्रदायक निकायसँग आवश्यक सूचना माग गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम सूचना माग भई आएमा दुरसञ्चार सेवा प्रदायक निकायले तत्काल त्यस्तो सूचना उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम प्राप्त भएको सूचना जुन प्रयोजनको लागि माग भएको हो सो बाहेक अन्य प्रयोजनको लागि प्रयोग गर्न हुँदैन।

स्पष्टीकरण: यस दफाको प्रयोजनको लागि "सूचना" भन्नाले व्यक्तिले प्रयोग गरिरहेको मोबाईल वा स्थायी टेलिफोनको कल डिटेल लगायत अपरेशनल डाटा: बि. टि. एस. लोकेशन, एस. एम. एस., एम. एम. एस., सी. डि. आर., युजर डिटेल, एस. आइ. एम. युजर लोकेशन, एस. आइ. एम. लोकेशन, कल बाइज लोकेशन, इन्टरनेट एक्टिभिटी, लग, आइ पि एड्रेस तथा सो सँग सम्बद्ध विवरणको विश्लेषणबाट सम्बन्धित देखिन आएका अन्य टेलिफोनका उल्लिखित विवरण सम्झनु पर्छ।"

१६. मूल संहिताको दफा ३२ मा संशोधन: मूल संहिताको दफा को,-

(१) उपदफा (१) को खण्ड (ज१) मा रहेका "कुनै सार्वजनिक पद धारण गरेको व्यक्ति" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "दफा ६५ को उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिमको कुनै संस्थामा बहाल रहेको पदाधिकारी वा कर्मचारी" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(२) उपदफा (१) को खण्ड (ज२) पछि देहायका खण्ड (ज३) र (ज४) थपिएका छन्:-

"(ज३) फरार भएको अभियुक्तले निवृत्ति भरणको सुविधा पाएको भए सोको विवरण,

(ज४) अभियुक्तको एकल स्वामित्वमा कुनै व्यवसाय रहेको भए त्यसको विवरण,"

(३) उपदफा (४) पछि देहायको उपदफा (४क) थपिएको छ:-

"(४क) यस दफा बमोजिम दायर भएको अभियोगपत्र अदालतमा पेस गर्नासाथ वेबसाइटमा अपलोड गर्नु पर्नेछ।"

१७. मूल संहिताको दफा ३३ मा संशोधन: मूल संहिताको दफा ३३ को,-

(१) उपदफा (१) मा रहेका "त्यस्तो अभियुक्तलाई" भन्ने शब्दहरू पछि "अपराध संहिताको दफा ४७ वा" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(२) उपदफा (२) मा रहेका "सहयोग पुऱ्याएको देखिएमा" भन्ने शब्दहरू पछि "वा दफा १६ बमोजिम अभियुक्तले आफूले गरेको कसूर स्वीकार गरी प्रमाण जुटाउन सहयोग गरेको र सजाय छुटको लागि माग गरेको देखिएमा" भन्ने शब्दहरू थपी सोही उपदफामा रहेका

"त्यस्तो अभियुक्तलाई हुने सजायमा" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "अपराध संहिताको दफा ४७ वा प्रचलित कानून बमोजिम त्यस्तो अभियुक्तको हकमा निजलाई हुने सजायमा छुट दिन उपयुक्त देखिएमा" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(३) उपदफा (५) झिकिएको छ।

१८. मूल संहितामा दफा ३३क. थप: मूल संहिताको दफा ३३ पछि देहायको दफा ३३क. थपिएको छ:-

"३३क. रोक्का रहेको सम्पत्ति फुकुवा गर्नु पर्ने: (१) कुनै फौजदारी कसूरको अनुसन्धानको सिलसिलामा अनुसन्धान अधिकारीले कुनै व्यक्तिको सम्पत्ति रोक्का राखेकोमा अनुसन्धान प्रतिवेदन पेस भई अभियोगपत्र दायर भएकोमा त्यस्तो सम्पत्ति थप रोक्का राख्न आवश्यक नभएमा सरकारी वकील वा सम्बन्धित व्यक्तिको निवेदन बमोजिम अदालतले रोक्का फुकुवा गर्नु पर्नेछ।"

(२) अनुसन्धानको क्रममा कुनै व्यक्तिको सम्पत्ति रोक्का राखेकोमा सो व्यक्ति उपर मुद्दा नचलाउने निर्णय भएमा वा नचलाइएको भए सम्बन्धित सरकारी वकीलले रोक्का फुकुवा गर्ने निर्देशन दिनु पर्नेछ।

(३) अनुसन्धानको क्रममा रोक्का रहेकोमा अभियोग दाबी लिँदा अभियुक्तबाट असुल गर्नु पर्ने बिगो रकमभन्दा बढी सम्पत्ति रोक्का राखिएको रहेछ भने दाबी गरिएको हदसम्मको सम्पत्ति रोक्का राखी अन्य सम्पत्ति अदालतले फुकुवा गर्नु पर्नेछ।

(४) अदालतको आदेश बमोजिम रोक्का भएकोमा अभियोग लागेको व्यक्तिले सफाई पाएमा वा निजले तिर्नु पर्ने दण्ड, जरिवाना वा क्षतिपुर्ति रकम तिर्न वुझाउन बाँकी नभएमा सम्बन्धित अदालतले त्यस्तो सम्पत्तिको रोक्का फुकुवा गरी दिनु पर्नेछ।"

१९. मूल संहिताको दफा ३४ मा संशोधन: मूल संहिताको दफा ३४ को उपदफा (३) को खण्ड (ग) मा रहेका "तीन हजार रुपैयासम्म जरिवाना वा एक महिनासम्म कैद वा दुवै सजाय" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "दश हजार रुपैयासम्म जरिवाना वा छ महिनासम्म कैद वा दुवै सजाय" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

२०. मूल संहिताको दफा ४७ मा संशोधन: मूल संहिताको दफा ४७ मा रहेका "निजको स्थायी बासस्थान" भन्ने शब्दहरू पछि "वा पीडितको स्थायी बसोबास रहेको" भन्ने शब्दहरू थपिएका छन्।

२१. मूल संहिताको दफा ६१ मा संशोधन: मूल संहिताको दफा ६१ को उपदफा (४) र (६) मा रहेको "सदस्य" भन्ने शब्दको सट्टा "पदाधिकारी वा कर्मचारी" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

२२. मूल संहिताको दफा ६२ मा संशोधन: मूल संहिताको दफा ६२ को उपदफा (१) मा रहेका "तामेल गर्न नसकिएकोमा" भन्ने शब्दहरू पछि "वा अभियोगपत्र दायर भएको छ महिना नाघेपछि" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

२३. मूल संहिताको दफा ६३ मा संशोधन: मूल संहिताको दफा ६३ को उपदफा (४) र (६) मा रहेको "सदस्य" भन्ने शब्दको सट्टा "पदाधिकारी वा कर्मचारी" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

२४. मूल संहिताको दफा ६५ मा संशोधन: मूल संहिताको दफा ६५ को उपदफा (२) पछि देहायका उपदफा (३) र (४) थपिएका छन्:-

"(३) उपदफा (२) बमोजिम सूचना प्राप्त भएमा सम्बन्धित अधिकारी वा निकायले लेखी आए बमोजिम कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ।

(४) उपदफा (१) बमोजिम पक्राउ पूर्जी जारी भई पक्राउ हुन नसकेको वा फरार रहेको अभियुक्त अदालतमा उपस्थित भएमा उपदफा (३) बमोजिम कार्यान्वयन भएको सूचना रद्द गर्न अदालतले सम्बन्धित अधिकारी वा निकायलाई लेखी पठाउनु पर्नेछ।"

२५. मूल संहिताको दफा ६७ मा संशोधन: मूल संहिताको दफा ६७ को उपदफा (२) को खण्ड (क) को प्रारम्भमा "दफा ३३ बमोजिम सजाय छुटको दाबी भएको मुद्दा बाहेकका मुद्दामा" भन्ने शब्दहरू थपिएका छन्।

२६. मूल संहितामा दफा ६७क. थप: मूल संहिताको दफा ६७ पछि देहायको ६७ पछि देहायको दफा ६७क. थपिएको छ:-

"६७क. अग्रिम जमानत (एन्टिसिपेटरी बेल) दिन सकिने: (१) जघन्य कसूरको आरोप लागेको कुनै व्यक्तिबाहेक अन्य व्यक्तिलाई आफू पक्राउ पर्न सक्ने सम्भावना छ भन्ने विश्वास भएमा वा पक्राउ पूर्जी जारी भएमा वा पक्राउ पूर्जी जारी भई हिरासतमा राखिएको भएमा निजले अग्रिम जमानतको लागि सम्बन्धित अदालतमा निवेदन दिन सक्नेछ।

तर देहायका अवस्थामा यस दफा बमोजिम निवेदन दिन सकिने छैन:-

(क) विदेशी नागरिक भएमा,

(ख) निज विरुद्ध कुनै अदालतमा मुद्दा विचाराधीन रहेको भएमा,

(ग) फौजदारी मुद्दामा यसभन्दा पहिला सजाय पाएको भएमा।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन परेमा सम्बन्धित अदालतले देहायको अवस्था रहेको देखेमा तत्कालै कुनै व्यक्तिको जिम्मामा रहने गरी वा धरौटी रकम माग गरी अग्रिम जमानतको आदेश दिन सक्नेछ:-

(क) निवेदकलाई लगाइएको वा लगाउने सम्भावना भएको कसूरमा निजको संलग्नता छ भन्ने प्रारम्भिक रूपमा विचार गर्दा विश्वसनीय आधार नभएमा,

(ख) निजको संलग्नताको आधारमा थुनामा राखी अनुसन्धान गर्नु पर्ने वस्तुनिष्ठ आधार नभएमा,

(ग) निवेदकले प्रमाण सङ्कलन गर्ने कार्यमा हस्तक्षेप गर्ने वा प्रमाण लोप गर्ने सम्भावना नदेखिएमा,

(घ) निवेदक यस अघि अदालतबाट कुनै गम्भीर फौजदारी कसूरमा दोषी ठहर भएको नदेखिएमा।

(३) उपदफा (२) बमोजिम अग्रिम जमानत दिने गरी आदेश गरेमा सम्बन्धित व्यक्तिले देहाय बमोजिमको शर्त पालना गर्नु पर्नेछ:-

- (क) मुद्दाको अनुसन्धानको क्रममा सहयोग गर्ने र अनुसन्धान गर्ने निकायले बोलाउँदा उपस्थित हुने,
- (ख) कसूरसँग सम्बन्धित व्यक्ति वा निजको परिवारलाई प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा प्रलोभन वा दबाव दिन नहुने,
- (ग) प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा मुद्दाको कुनै पनि प्रमाणलाई मेटाउन वा हस्तक्षेप गर्न नहुने वा न्यायको प्रक्रियामा अवरोध नगर्ने,
- (घ) अदालतको पूर्व अनुमति बिना निवेदकले देश नछोड्ने,
- (ङ) अदालतले स्थानहद तोकेकोमा सो स्थान छोड्न नहुने,
- (च) अदालतले निर्धारण गरेका अन्य शर्तको पालना गर्नु पर्ने।

(४) उपदफा (१) बमोजिमको निवेदन अदालतमा अभियोग पत्र दर्ता भएपछि दिन सकिने छैन।

(५) यस दफा बमोजिम प्राप्त अग्रिम जमानत वा धरौट अभियोग पत्र दर्ता भई थुनछेकको आदेश नभएसम्मको लागि कायम रहनेछ।

(६) उपदफा (३) बमोजिम अग्रिम जमानतमा रहेको व्यक्तिलाई उक्त जमानतको आदेशको अवस्था कायम रहुन्जेलसम्म पक्राउ गर्ने अनुमति प्रदान गरिने छैन। अग्रिम जमानतमा रहनु पूर्व जारी भएको पक्राउ अनुमति वा पूर्जी समेत निष्क्रिय भएको मानिनेछ।

(७) उपदफा (२) बमोजिम दिएको अग्रिम जमानतको आदेश अदालतले जुनसुकै बखत रद्द गर्न सक्नेछ।

(८) अदालतबाट अग्रिम जमानतको आदेश जारी नभएमा वा जारी भएको आदेश खारेज भएमा सोउपर पुनरावेदन सुन्ने अदालतमा निवेदन दिन सकिनेछ।

(९) यस दफा बमोजिमको निवेदनलाई अदालतबाट बन्दीप्रत्यक्षीकरणको निवेदन सरह प्राथमिकता दिई कारबाही र किनारा गरिनेछ।"

२७. मूल संहिताको दफा ६८ मा संशोधन: मूल संहिताको दफा ६८ को उपदफा (२) पछि देहायको उपदफा (३) थपिएको छ:-

"(३) यस संहितामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि अनुसन्धान अधिकारीले अभियुक्तको सम्पत्ति रोक्का राखेकोमा वा बैङ्क खाता रोक्का राखेकोमा अदालतले धरौटी माग गरेको अवस्थामा रोक्का रहेको सम्पत्तिले खामेसम्मको रकमलाई धरौटी कायम गरी नपुग भएमा थप धरौट वा जमानत वा बैङ्क जमानत माग गर्नु पर्नेछ।"

२८. मूल संहिताको दफा ७३ मा संशोधन: मूल संहिताको दफा ७३ मा रहेका "चित्त नबुझ्ने पक्षले" भन्ने शब्दहरू पछि "आदेश भएको वा थाहा पाएको मितिले तीस दिनभित्र" भन्ने शब्दहरू थप गर्ने।

२९. मूल संहिताको दफा ७७ मा संशोधन: मूल संहिताको दफा ७७ पछि देहायको दफा ७७क थपिएको छ:-

"७७क. स्थानहदको आदेश दिन सक्ने: थुनछेकको आदेश गर्दा अदालतले कसूरको गाम्भीर्यता हेरी अभियुक्तलाई थुनामा राख्नुको सट्टा विद्युतीय निगरानी यन्त्र प्रयोग गरी वा नगरी तोकिएको स्थानभन्दा बाहिर जान नपाउने गरी स्थानहदको आदेश गर्न सक्नेछ।"

३०. मूल संहिताको दफा ९५ मा संशोधन: मूल संहिताको दफा ९५ को उपदफा (१) को खण्ड (ख) पछि देहायको खण्ड (ग) थपिएको छ:-

“(ग) कडा रोग लागेको कारण हिँडडुल गर्न नसकेको वा त्यस्तो रोगको उपचार वा दुर्घटनामा परी उपचारको क्रममा अस्पतालमा भर्ना भएको कारणले तोकिएको तारिखमा अदालतमा उपस्थित हुन नसक्ने भएमा।”

३१. मूल संहिताको दफा ९८ मा संशोधन: मूल संहिताको दफा ९८ को सट्टा देहायको दफा ९८ राखिएको छ:-

“९८. अभियुक्त अनुपस्थित भए पनि मुलतबीमा नराखिने: (१) अभियोगपत्र दायर भई अदालतबाट जारी भएको समाह्वान तामेल भएको मितिले पैंतीस दिन भित्र अभियुक्त अदालतमा हाजिर नभएमा वा निजलाई अदालतमा उपस्थित गराउन नसकिएमा अदालतले आवश्यक प्रमाण बुझी बुझिएसम्मको प्रमाणको आधारमा मुद्दाको कारबाही र किनारा गर्नु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अदालतमा अनुपस्थित अभियुक्तको अंश हक लाग्ने सम्पत्ति अदालतले तत्काल रोक्का राख्नु पर्नेछ र फैसला हुँदा निज कसूरदार ठहरेमा कानून बमोजिम लिलाम बिक्री गरी प्राप्त भएको रकममध्ये निजलाई फैसला बमोजिम लागेको दण्ड, जरिवाना, बिगो वा क्षतिपूर्ति बापतको रकम असूल उपर गरिनेछ र बाँकी रकम निजले फिर्ता माग गर्न आएको बखत फिर्ता दिनु पर्नेछ।

(३) अदालतबाट कसूरदार ठहरिएको व्यक्तिले अदालतबाट जारी भएको म्याद आफूले थाहा नपाएको कारण सुनुवाई प्रक्रियाबाट वञ्चित भएको भन्ने विश्वासयोग्य प्रमाण पेस गरेमा पुनरावेदन सुन्ने अदालतले बयान लिई थुनछेकको आदेश गर्न र त्यसपछि यस शमहिता बमोजिमको सुनुवाई, कारबाही र किनारा गर्नु भनी सम्बन्धित शुरू अदालतमा तारिख तोकी पठाइदिनु पर्नेछ।”

३२. मूल संहिताको दफा १०३ मा संशोधन: मूल संहिताको दफा १०३ को सट्टा देहायको दफा १०३ राखिएको छ:-

“१०३. सहअभियुक्तको जिरहको लागि निवेदन दिन सकिने: (१) कुनै अभियुक्तले कुनै सहअभियुक्तलाई पोल गरेमा त्यसरी पोलेको कुराको हदसम्म त्यस्तो सहअभियुक्तले जिरहको लागि अदालतसमक्ष निवेदन गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त भएमा अदालतले मिति तोकी जिरहको आदेश गर्नु पर्नेछ।”

३३. मूल संहिताको दफा १०४ मा संशोधन: मूल संहिताको दफा १०४ को उपदफा (७) पछि देहायको उपदफा (८) थपिएको छ:-

“(८) उपदफा (७) बमोजिम प्रमाण कागज जाँच भई आएपछि पक्षले दाबी गरेको कुरा प्रमाणित भएमा कीर्ते वा जालसाजी गर्ने पक्षलाई अदालतले सोही मुद्दाबाट आवश्यक कारबाही गरी

अपराध संहिताको भाग-२, परिच्छेद-२५ बमोजिमको सजाय गर्न र दाबी प्रमाणित हुन नसकेमा कीर्ते वा जालसाजी दाबी गर्ने पक्षलाई अपराध संहिताको दफा ९८ बमोजिम झुठ्ठा उजुरी दिएको कसूरमा हुने सरहको सजाय गर्न सक्नेछ।"

३४. मूल संहिताको दफा ११२ मा संशोधन: मूल संहिताको दफा ११२ को उपदफा (२) मा रहेको "अदालतले" भन्ने शब्दको सट्टा "वा अदालतलाई कुनै साक्षी नबुझी नहुने भन्ने लागेमा" भन्ने शब्दहरू थपिएका छन्।

३५. मूल संहिताको दफा ११६ मा संशोधन: मूल संहिताको दफा ११६ को,-

(१) उपदफा (५) पछि देहायको उपदफा (५क) थपिएको छ:-

"(५क) नेपाल सरकारवादी हुने मुद्दामा तल्लो तहको अदालतबाट भएको फैसलाउपर चित्त नबुझी कुनै प्रतिवादीले दायर गरेको पुनरावेदन निजले चाहेमा फिर्ता लिनको लागि निवेदन दिन सक्नेछ।"

(२) उपदफा (६) मा रहेका "उपदफा (५)" भन्ने शब्दहरू पछि "वा (५क)" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

३६. मूल संहिताको दफा ११७ मा संशोधन: मूल संहिताको दफा ११७ को उपदफा (२) को सट्टा देहायको उपदफा (२) राखिएको छ:-

"(२) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहको हानि नोक्सानी भएको मुद्दामा बाहेक नेपाल सरकारवादी भई चलेको देहायका मुद्दाहरूमा जुनसुकै तहमा विचाराधीन रहेको वा फैसला कार्यान्वयनको अवस्थामा रहेको भए तापनि प्रतिवादी र पीडित दुवैले मिलापत्र गराई पाउँ भनी सम्बन्धित सरकारी वकील समक्ष दिएको निवेदन उपर कारवाही हुँदा त्यस्तो व्यहोरा मनासिब लागेमा महान्यायाधिवक्ताले मिलापत्र गराउन आदेश दिन सक्नेछ:-

(क) ठगी,

(ख) वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी मुद्दा,

(ग) अनुचित लेनदेन,

(घ) आपराधिक विश्वासघात वा आपराधिक लाभ,

(ङ) चेक अनादर वा ऋण चुक्ता नगरेको कारणले उत्पन्न भएको बैङ्किङ्ग कसूर वा सहकारी ऐन अन्तर्गतको कसूर,

(च) ठेक्का वा करारको काममा फरक पार्ने सम्बन्धी मुद्दा,

(छ) सर्वसाधारणको सम्पत्तिको हानि नोक्सानी सन्नित रहेको मुद्दा,

(ज) सार्वजनिक शान्तिमा असर नपर्ने व्यक्तिगत व्यवहारको अन्य सरकारवादी मुद्दा।

३७. मूल संहिताको दफा १३० मा संशोधन: मूल संहिताको दफा १३० को उपदफा (१) पछि देहायको उपदफा (१क) थपिएको छ:-

"(१क) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि अदालतमा उपस्थित भई बयान नदिएको वा अनुसूची-४ बमोजिमको मुद्दा भए प्रतिउत्तरपत्र दाखिला नगरेको अभियुक्त वा प्रतिवादी वा बयान दिई वा प्रतिउत्तरपत्र दाखिला गरिसकेपछि तारेख गुजारेको अभियुक्त वा प्रतिवादीले कानून व्यवसायी नियुक्त गरी आफ्नो तर्फबाट बहस पैरवी गराउन सक्ने छैन।

तर तारेख गुजार्नु अघि नै आफू उपर लागेको आरोप खण्डन गर्न वा आफ्नो तर्फबाट प्रतिरक्षा गर्न अभियुक्त वा प्रतिवादीले कुनै कानून व्यवसायी नियुक्त गरिसकेको रहेछ भने त्यसरी नियुक्त भएको कानून व्यवसायीलाई निजको तर्फबाट बहस पैरवी गर्न अदालतले अनुमति दिन सक्नेछ।"

३८. मूल संहितामा दफा १३१क. थप: मूल संहिताको दफा १३१ पछि देहायको दफा १३१क. थपिएको छ:-

"१३१क. मुद्दा परिणत गर्न सक्ने: (१) अदालतमा दायर भएको कुनै मुद्दामा प्रमाण बुझ्दै जाँदा अभियोग दाबी भन्दा भिन्न कसूर गरेको देखिएमा सोही कसूर बमोजिम सजाय गर्न बाधा पुगेको मानिने छैन।

(२) अदालतमा दायर भएको सरकारवादी फौजदारी मुद्दामा प्रमाण बुझ्दै जाँदा त्यस्तो मुद्दाको विषयवस्तु देवानी प्रकृतिको देखिएमा अदालतले देवानी मुद्दामा परिणत गरी सोही मुद्दाबाट थप कारबाही र किनारा गर्न सक्नेछ।"

३९. मूल संहिताको दफा १३३ मा संशोधन: मूल संहिताको दफा १३३ को उपदफा (२) मा रहेका "कायम गर्ने" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "कायम गरी मृतकको हकवालाबाट त्यस्तो बिगो वा क्षतिपूर्ति भराउने" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

४०. मूल संहिताको दफा १३४ मा संशोधन: मूल संहिताको दफा १३४ को,-

(१) उपदफा (३) झिकिएको छ।

(२) उपदफा (४) को सट्टा देहायको उपदफा (४) राखिएको छ:-

"(४) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि फैसला सुनिपाएको कागज नगरेको वा पुनरावेदनको म्याद तामेल नभएको अवस्था भए तापनि फैसला सम्बन्धित अदालतको वेबसाइटमा प्रकाशन भएको मितिले एक वर्ष नाघे पछि भने पक्षले फैसला भएको स्वतः थाहा पाएको मानी पुनरावेदनको म्याद शुरु हुनेछ।"

४१. मूल संहितामा दफा १३४क. र १३४ख. थप: मूल संहिताको दफा १३४ पछि देहायका दफा १३४क. र १३४ख. थपिएका छन्:-

"१३४क. पुनरावेदन नलाग्ने: दफा १३४ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि दफा ३३ बमोजिम सजाय कम गर्ने गरी माग दाबी लिई अभियोगपत्र दायर भएकोमा त्यस्तो अभियोगपत्र बमोजिम सजाय हुने गरी भएको फैसला उपर सोही व्यक्तिको हकमा पुनरावेदन लाग्ने छैन।

तर त्यस्तो फैसलामा कुनै कानूनी प्रश्न समावेश भएको रहेछ भने त्यस्तो प्रश्नको निवारणको लागि पुनरावेदन गर्न सकिनेछ।"

१३४ख. पुनरावेदन लाग्न नसक्ने अवस्था: दफा १३४ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहायको अवस्थामा पुनरावेदन लाग्ने छैन:-

(क) कानून बमोजिम म्याद प्राप्त भए वा तामेल भएपछि अदालतमा उपस्थित नभई वा प्रतिरक्षा नगरी म्याद गुजारेको भएमा,

(ख) मुद्दा फिर्ता लिएको भएमा,

(ग) मुद्दामा मिलापत्र वा मेलमिलाप गरेको भएमा,

(घ) दफा ३४ बमोजिम मुद्दा नचल्ने निर्णय भएमा।"

४२. मूल संहिताको दफा १४४ मा संशोधन: मूल संहिताको दफा १४४ को उपदफा (१) को खण्ड (ड) पछि देहायको स्पष्टीकरण थपिएको छ:-

"स्पष्टीकरण: यस दफाको प्रयोजनको लागि "आनुषङ्गिक वा प्रासङ्गिक परिवर्तन" भन्नाले फैसलामा कानूनी व्यवस्था उद्धृत गर्दा भएको त्रुटी वा भाषिक वा व्याकरणगत त्रुटी वा गणितीय त्रुटी वा फैसलाको प्रकरणको क्रम सङ्ख्यामा गल्ती भई वा शाब्दिक एकरूपता नभई उत्पन्न सामान्य त्रुटीलाई सच्याई गरिने सुधार सम्झनु पर्छ।"

४३. मूल संहिताको दफा १५१ मा संशोधन: मूल संहिताको दफा १५१ को उपदफा (५) पछि देहायका उपदफा (६) र (७) थपिएको छ:-

"(६) जिल्ला अदालत बाहेकका शुरु अधिकार क्षेत्र ग्रहण गरी फैसला गर्ने उच्च अदालत र न्यायाधिकरणहरूले आफ्नो शुरु फैसला बमोजिम राख्नु पर्ने दण्ड, जरिवाना, क्षतिपूर्ति वा अन्य लगत तयार गरी सोको अभिलेख आफ्नो अड्डामा राखी असुलीको लागि फैसला सहितको जानकारी सम्बन्धित जिल्ला अदालतलाई दिनु पर्नेछ। त्यस्तो लगत खडा गरिएको जानकारी सम्बन्धित जिल्ला अदालतबाट प्राप्त भएपछि मात्र आफ्नो लगत कट्टा गर्नु पर्नेछ।

(७) अदालतको फैसला बमोजिम कसूरदारलाई दिएको कैदी पूर्जीमा कुनै कारण संशोधन गर्नुपर्ने भएमा इजलाससमक्ष पेस गरी भएको आदेश बमोजिम गर्नु पर्नेछ।"

४४. मूल संहितामा दफा १५४क. थप: मूल संहिताको दफा १५४ पछि देहायको दफा १५४क. थपिएको छ:-

"१५४क. कैद वा जरिवाना छुट हुन सक्ने: (१) दफा १५४ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि अदालतको फैसला बमोजिम कसूरदार ठहर भएको व्यक्तिले फैसलाको सूचना पाएको साठी दिनभित्र स्वेच्छाले अदालतमा आफैं उपस्थित भई फैसला बमोजिमको कैद वा जरिवाना कार्यान्वयन गर्न अदालतलाई सहयोग गरेमा त्यस्तो व्यक्तिले ठहर भएको कैद वा जरिवाना वा दुवै सजायको बीस प्रतिशत छुट पाउनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कसूरदार ठहर भएको व्यक्ति उपस्थित भएमा सम्बन्धित अदालतले सोही दिन कैदी पूर्जी जारी गरी त्यस्तो व्यक्तिलाई सम्बन्धित कारागारमा पठाउनु पर्नेछ।

(३) दफा १५४ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै मुद्दामा अदालतबाट फैसला हुँदा बिगो रकममा आधारित भई कसूरदारलाई कैद तोकिएकोमा निजले अदालतबाट तोकिएको बिगो, जरिवाना र क्षतिपूर्ति रकम पूरै वा आंशिक रूपमा भुक्तान गरेमा सोही अनुपातमा निजलाई तोकिएको कैद सजायमा छुट हुनेछ।"

४५. मूल संहिताको दफा १५८ मा संशोधन: मूल संहिताको दफा १५८ को उपदफा (३) पछि देहायको उपदफा (४) थपिएको छ:-

"(४) उपदफा (१) बमोजिम मृत्यु भई वा मृत्युको न्यायिक घोषणा भई कैद वा जरिवाना स्वतः मिनाहा भएको व्यक्ति पछि जिवितै रहेको प्रमाणित भएमा निजलाई लागेको कैद वा जरिवानाको लगत पुनः खडा गरी असुल गर्नु पर्नेछ।"

४६. मूल संहिताको दफा १५९ मा संशोधन: मूल संहिताको दफा १५९ को सट्टा देहायको दफा १५९ राखिएको छ:-

"१५९. माफी दिन सकिने: (१) नेपालको स्वतन्त्रता, सार्वभौसत्ता, भौगोलिक अखण्डता, स्वाधिनता तथा राष्ट्रको हितको लागि र मुलुकको दीर्घकालीन शान्तिका लागि वा कुनै मित्रराष्ट्रसँगको पारस्परिक सम्बन्ध मजबुत बनाउन वा अन्य यस्तै अपवादको अवस्थामा आवश्यक भएमा महान्यायाधिवक्ताको राय लिई मन्त्रिपरिषद्ले कुनै अदालत, न्यायिक वा अर्धन्यायिक निकाय वा प्रशासकीय पदाधिकारी वा निकायले गरेको सजायलाई माफी, मुलतबी, परिवर्तन वा कम गर्न राष्ट्रपति समक्ष सिफारिस गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम मन्त्रिपरिषद्बाट सिफारिस भएमा राष्ट्रपतिले कुनै व्यक्तिलाई भएको सजाय माफी दिन, मुलतबी, परिवर्तन वा कम गर्न सक्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम राष्ट्रपतिबाट आदेश भएमा सम्बन्धित निकायले सोही बमोजिम लगत राख्नु पर्नेछ।"

४७. मूल संहितामा दफा १५९क. थप: मूल संहिताको दफा १५९ पछि देहायको दफा १५९क. थपिएको छ:-

"१५९क. असल चाल चलन भएमा अन्य सुधारको माध्यम प्रयोग गरिने: कैदमा रहेको व्यक्तिले कैदमा रहँदा निजको असल चाल चलन भएमा फौजदारी कसुर (सजाय निर्धारण तथा कार्यन्वयन) ऐन, २०७४ बमोजिम सामुदायिक सेवामा लगाउन, कैद सजाय निलम्बन गर्न, सप्ताहको अन्तिम दिन वा रात्रिकालिन समयमा मात्र कारागारमा बसी कैद भुक्तान गर्न, खुल्ला कारागारमा राख्न वा प्यारोलमा राख्न, सामाजिकीकरण गर्न वा कैद बापत शारीरिक श्रममा लगाउन वा अन्य सुधारात्मक काममा लगाउन सकिनेछ।"

४८. मूल संहितामा दफा १६२क., १६२ख., १६२ग. र १६२घ. थप: मूल संहिताको दफा १६२ पछि देहायको दफा १६२क., १६२ख., १६२ग. र १६२घ. थपिएका छन्:-

"१६२क. बिगो निर्धारण: (१) नेपाल सरकार वादी हुने फौजदारी मुद्दाको अनुसन्धान, अभियोजन र न्याय निरूपणको क्रममा वस्तुनिष्टरूपमा बिगो निर्धारण गर्नु पर्नेछ।

(२) कुनै सम्पत्ति वा वस्तुको हकमा खरिद गरिएको बिल भरपाई बमोजिमको वास्तविक मूल्य वा वील भरपाई नभएमा वा खरिद मुल्य भन्दा हालको मुल्य बढी भएमा हालको बजार मुल्यको आधारमा बिगो निर्धारण गर्न पर्नेछ।

तर वस्तु प्रयोग भएको तरिका, वस्तुको अवस्था र गुणस्तर हेरी हास कट्टी गर्नु पर्नेमा सो कट्टी गरी बिगो निर्धारण गर्नु पर्नेछ।

स्पष्टीकरण: यस खण्डको प्रयोजनको लागि "बजार मूल्य" भन्नाले वस्तुको अन्तिम उपभोक्ता मूल्य सम्झनु पर्छ।

(३) कुनै कारोबारजन्य कसुरका सम्बन्धमा बैङ्क स्टेटमेण्ट, वा अन्य विद्युतीय कारोबार वा चेक भुक्तानी वा पासबुक वा लिखत, सम्झौता, करार, आदिबाट खुल्ने रकममध्ये कसूरदारले कसूरसँग सम्बन्धित कारोबार वा सो कारोबारबाट कसूरदारले प्राप्त गरेको प्रतिफल वा राज्यलाई भएको हानी नोक्सानीको आधारमा विगो कायम गर्नु पर्दछ।

(४) घरजग्गा जस्ता अचल सम्पत्तिको विगो निर्धारण गर्दा, रजिष्ट्रेसन गर्दा वा लिखत हुँदा उल्लेख भएको रकमलाई विगो मानिनेछ।

तर तेस्रो पक्षको नाममा कायम भई जफत नहुने अवस्थामा वा लिखतमा मुल्य उल्लेख नभएमा वा लिखत भएको तिन वर्ष पुरा भएको अवस्थामा लिखतमा उल्लेख भएको रकम र कसूर हुँदाको बखतको अचल सम्पत्तिको मालपोत प्रयोजनको लागि निर्धारित मूल्य मध्ये जुन बढि हुन्छ सोही अंकलाई विगो मानिने छ।

(५) लेनदेन वा सम्पत्ति सम्बन्धी जरियाबाट उत्पन्न भएको कसुरका सम्बन्धमा शंकित व्यक्ति वा अभियुक्तले बयान गर्दा वा सुनुवाईको क्रममा पेश गरेको प्रमाणबाट दाबी गरिएको विगोमा पूरै वा आंशिक रूपमा तिरिसकेको वा फिर्ता गरेको भए सो कट्टी गरी कायम हुन आउने अंकलाई विगो मानिनेछ।

(६) कलाकृति, प्राचीन गहना, केही अद्वितीय वस्तु वा तत्काल बजारमा आम रूपमा खरिद बिक्री नहुने माल वस्तुको हकमा वस्तुको अवस्था, दुर्लभता समेतलाई आधार लिई पुरातत्व विभाग वा अन्य विशेषज्ञबाट मूल्याङ्कन गरी आउने अंकलाई विगो मानिनेछ।

(७) कसूर प्रत्यक्ष रूपमा नभई कसुर गर्ने क्रममा हुन पुगेको हानि, नोक्सानी भएमा त्यस्तो हानी निक्सानीवापतको वा कुनै सामान नै तोडफोड वा अन्य कारणले काम नलाग्ने भएमा वा अन्य तवरले मर्मत गर्नुपर्ने वा बनाउनुपर्ने अवस्थामा नयाँ खरिद गर्दा वा बनाउँदा लाग्ने खर्चको मूल्याङ्कन गरी विगो निर्धारण गर्नु पर्नेछ र कसूरदारबाट विगो भराउदा अप्रत्यक्ष रूपमा भएको हानीलाई समेत एकिन गरी विगो निर्धारण गर्नु पर्नेछ।

(८) विगो निर्धारणका सम्बन्धमा प्रचलित कानूनमा छुट्टै व्यवस्था वा मापदण्ड तोकेको भए सो बमोजिम कायम हुन आउने वास्तविक अंकलाई विगो मानिनेछ।

(९) अभौतिक सम्पत्ति जस्तै ट्रेडमार्क वा अन्य बौद्धिक सम्पत्तिको रकम यकिन गर्नु पर्दा वा यस दफामा अन्य तवरले उल्लेख भए बमोजिम विगो निर्धारण हुने अवस्था नभएमा मूल्याङ्कनकर्ता निकाय वा मूल्याङ्कनकर्ता (भ्यालुयटर) बाट निर्धारण गरिएको मुल्यको आधारमा विगो निर्धारण गर्नु पर्नेछ।

(१०) ठगी सम्बन्धी कसुरमा पीडितले उल्लेख गरेको अंकलाई अन्य प्रमाणले समर्थन गरेमा त्यस्तो अंकलाई विगो मानिनेछ।

(११) चोरीजन्य कसुरमा चोरी भएको धनमाल फेलापरेमा सोही धनमालको मुल्य वा धनमाल फेला नपरेमा त्यस्तो धनमालको मुल्यको आधारमा विगो निर्धारण गर्नु पर्नेछ।

(१२) सम्पत्ति शुद्धीकरण सम्बन्धी कसुरमा कसूरदारले कसूरबाट आर्जन गरेको पुष्टि हुने वास्तविक विगो वा सो को प्रयोग गरी वा एकरूपबाट अर्को रूपमा रूपान्तरण वा हस्तान्तरण गरी बढे बढाएको सम्पत्तिलाई समेत विगोमा जोडी हिसाब गरिनेछ।

(१३) यस दफामा उल्लेख गरिए बमोजिम विगो यकिन हुन नसकेमा दफा १९४ बमोजिम गठित समन्वय समितिले गरेको निर्णय बमोजिम महान्यायाधिवक्ता कार्यलयले कुनै निर्देशन दिएकोमा सोही बमोजिम वा अदालतबाट प्रतिपादित सिद्धान्त बमोजिम विगो निर्धारण हुन सक्नेछ।

तर सो बमोजिम कुनै निर्देशन नभएमा वा सिद्धान्त प्रतिपादन नभएकोमा विगो निर्धारणको लागी विज्ञ समुह बनाई निर्धारण भएको अंकलाई विगो मानिनेछ।

(१४) कुनै कसुरको सम्बन्धमा कसुरबाट भएको क्षतिपुर्ति दावी गरेको विषयलाई विगोमा कायम गर्न पाईने छैन।

१६२ख. कसुरमा पीडितको संलग्नता भएमा विगो घट्ने: पीडितको लापरवाही वा हेलचेक्रयाईको कारणबाट वा कसूर गर्ने कार्यमा समेत पीडितको पूर्ण वा आंशिक रूपमा संलग्नता भई पीडित स्वयंलाई क्षति पुग्न गएको रहेछ भने सो अवस्थामा वास्तविक हानी नोक्सानी वा क्षतिमा पीडितको संलग्नताको मात्रा घटाई कायम हुन आउने रकम वा क्षतिलाई आधारमानी विगो निर्धारण गर्नु पर्नेछ। “

१६२ग. अभियोगपत्रमा विगो एकिन गर्नु पर्ने: (१) अनुसन्धान निकायले अनुसन्धान प्रतिवेदन पेश गर्दा वा सरकारी वकिलले अभियोगपत्र पेश गर्दा छुट्टै प्रकरणमा प्रत्येक कसुरदारले तिर्नु बुझाउनु पर्ने विगो तालिका समेत बनाई पेश गर्नु पर्नेछ।

(२) कुनै कसूरका कसुरदारहरू एकभन्दा बढी भएमा कसुरदारको संलग्नताको आधारमा कुन प्रतिवादीबाट कति विगो भराउनु पर्ने हो अभियोग पत्रमा यकिन गर्न नसकिने भएमा कारण खोली कुन कुन कसुरदारहरूको हकमा कति कति दावि गरिएको हो छुट्टै उल्लेख गर्नु पर्नेछ।

(३) अभियोग पत्र दायर भइसके पछि सो मा खुलाइएको विगो पछि प्राप्त भएको प्रमाणका आधारमा घट्ने भएमा सो को कारण खोली अदालतमा संशोधित विगो मागदावि पेश गर्न सकिनेछ।

१६२घ. विगो निर्धारण गर्न सेवा लिन सकिने: (१) सरकारवादी हुने फौजदारी मुद्दाको अनुसन्धान निकाय वा अभियोजन गर्ने सरकारी वकिल कार्यालय वा अदालतले स्वयं विगो निर्धारण गर्न असमर्थ भई विगो एकिन गर्न लेखा परीक्षण सेवा वा अन्य विशेष सेवा लिनु पर्ने भएमा कारण खोली त्यस्तो सेवा लिन सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको सेवा सम्भव भएसम्म लेखा परीक्षणसँग सम्बन्धित भए महालेखा परीक्षक वा मातहतका कार्यालयबाट वा अन्य सेवा सरकारी निकायबाट लिनु पर्नेछ र त्यस्तो निकायले सेवा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम सरकारी निकायबाट सेवा पाउन नसक्ने अवस्थामा दर्तावाल आडिटर वा चार्टर्ड एकाउन्टेन्ट वा अन्य विशेषज्ञको सेवा लिन सक्नेछ।

(४) उपदफा (२) र (३) बमोजिम सेवा लिँदा लाग्ने शुल्क नेपाल सरकारले उपलब्ध गराउनु पर्नेछ। ”

४९. मूल संहिताको दफा १६६ मा संशोधन: मूल संहिताको दफा १६६ को,-

(१) उपदफा (२) को सट्टा देहायको उपदफा (२) राखिएको छः-

"(२) उपदफा (१) बमोजिम भराउँदा देहाय बमोजिमको प्राथमिकताक्रमको आधारमा भराई दिनु पर्नेछः-

- (क) क्षतिपूर्ति,
- (ख) क्षतिपूर्ति शुल्क,
- (ग) बिगो,
- (घ) सरकारी बिगो,
- (ङ) जरिवाना,
- (च) अन्य कुनै रकम भए त्यस्तो रकम।

(२) ठाउँ ठाउँमा रहेका "जरिवाना, बिगो, क्षतिपूर्ति वा" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "क्षतिपूर्ति, बिगो, जरिवाना वा" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्। "

५०. मूल संहिताको दफा १६८ मा संशोधनः मूल संहिताको दफा १६८ को दफा शीर्षक तथा उपदफा (१), (२), (३), (४), (५) र (६) मा ठाउँ ठाउँमा रहेका "बिगो, क्षतिपूर्ति वा अन्य रकम" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "क्षतिपूर्ति, बिगो वा अन्य रकम" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

५१. मूल संहितामा दफा १६९क. थपः मूल संहिताको दफा १६९ पछि देहायको दफा १६९क. थपिएको छः-

"१६९क. हदम्यादः (१) प्रचलित कानून बमोजिम हदम्याद तोकिएकोमा सोही बमोजिम र हदम्याद नतोकिएकोमा जहिलेसुकै मुद्दा गर्न सकिनेछ।

(२) प्रचलित कानूनमा थाहा पाएको मितिले हदम्याद कायम हुने भनी उल्लेख भएकोमा नेपाल सरकारवादी भई चल्ने मुद्दाको हकमा अनुसन्धान गर्ने निकायले थाहा पाएको मितिले हदम्याद कायम हुनेछ। "

५२. मूल संहिताको दफा १८० मा संशोधनः मूल संहिताको दफा १८० को उपदफा (५) मा रहेका "नेपाल सरकार वादी हुने मुद्दा" भन्ने शब्दहरू पछि "वा नेपाल सरकारको हित वा सरोकार रहेका मुद्दामा" भन्ने शब्दहरू थपिएका छन्।

५३. मूल संहितामा दफा १८४क. थपः मूल संहिताको १८४ पछि देहायको दफा १८४क. थपिएको छः-

"१८४क. बायोमेट्रिक लिनु पर्नेः अदालतले अभियोग पत्रसाथ उपस्थित गराइएका अभियुक्तको अभियोग पत्र दर्ता गर्दाका बखत र अदालतबाट जारी म्यादमा उपस्थित अभियुक्तको हकमा थुनछेक आदेशपछि धरौटी वा जमानत स्वीकार गर्दा निजको बायोमेट्रिक लिई सोको अभिलेख सुरक्षित राख्नु पर्नेछ।

तर राष्ट्रिय परिचय नम्बर भएकोमा छुट्टै बायोमेट्रिक लिनु पर्ने छैन। "

५४. मूल संहिताको दफा १८९ मा संशोधनः मूल संहिताको दफा १८९ को,-

(१) दफा शीर्षक पछि "(१)" भन्ने अङ्क थपी सोही उपदफामा रहेका "दफा ९९ बमोजिमको बदनियतपूर्वक अनुसन्धान वा अभियोजन गरेको कसूरको सम्बन्धमा" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "दफा ८९, ९१, ९९, १६७, २००, २०१, २०२, २०३ र २०६ बमोजिमको कसूरका

सम्बन्धमा" वा "दफा ९९ र दफा १६७ बमोजिमको कसूरका सम्बन्धमा" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(२) उपदफा (२) मा रहेका "त्यसरी बदनियतपूर्वक अनुसन्धान वा अभियोजन गरेको देखिएमा त्यस सम्बन्धमा" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "मुद्दा चलाउन आवश्यक देखिएमा सो सम्बन्धमा" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(३) उपदफा (४) पछि देहायको उपदफा (५) थपिएको छ:-

"(५) उपदफा (१) र (३) बमोजिमको समितिले अनुसन्धान अधिकारीको अधिकार प्रयोग गर्नेछ।"

५५. मूल संहिताको दफा १९३क. मा संशोधन: मूल संहिताको दफा १९३क. को उपदफा (२) पछि देहायको उपदफा (३) थपिएको छ:-

"(३) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कसूर ठहर भई कैदमा रहेको कसूरदारले त्यस्तो कसूरको सम्बन्धमा कैदमा रहेको कार्यालय मार्फत उजुरी, निवेदन, फिरादपत्र, प्रतिउत्तरपत्र र पुनरावेदनपत्र दिँदा कुनै दस्तुर लाग्ने छैन।"

५६. मूल संहिताको अनुसूची-१ मा संशोधन: मूल संहिताको अनुसूची-१ को प्रकरण १. को खण्ड (क) को,-

(१) उपखण्ड (२) पछि देहायको उपखण्ड (२क) थपिएको छ:-

"(२क) परिच्छेद-३ को दफा ८५"

(२) उपखण्ड (३) मा रहेका "९४ र १०२" भन्ने अङ्कहरूको सट्टा "९४, ९५, १०० र १०२" भन्ने अङ्कहरू राखिएका छन्।

(३) उपखण्ड (१७) मा रहेका "२१९, २२१" भन्ने अङ्कहरूको सट्टा "२१९, २२० को उपदफा (२) को खण्ड (क), २२१" भन्ने अङ्क र शब्दहरू राखिएका छन्।

(४) उपखण्ड (२२) मा रहेका "उपदफा (३) को खण्ड (क), (ख)" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "उपदफा (३) को खण्ड (क), (क१), (ख)," भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

५७. मूल संहिताको अनुसूची-४ मा संशोधन: मूल संहिताको अनुसूची-४ को प्रकरण १. को खण्ड (क) को उपखण्ड (३) मा रहेका "दफा २२०" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "दफा २२० को खण्ड (ख), (ग) र (घ)" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

५८. मूल संहितामा अनुसूची-१०क., अनुसूची-१५क., अनुसूची-१५ख., अनुसूची-१५ग., अनुसूची-१५घ., अनुसूची-१५ङ., अनुसूची-१६क. र अनुसूची-१५ख. थप: मूल संहिताको अनुसूची-१० पछि देहायको अनुसूची-१०क. तथा अनुसूची-१५ पछि देहायका अनुसूची-१५क., अनुसूची-१५ख., अनुसूची-१५ग., अनुसूची-१५घ., अनुसूची-१५ङ., अनुसूची-१६क. र अनुसूची-१५ख. थपिएका छन्:-

"अनुसूची-१०क.

(दफा १६ को उपदफा (२क) सँग सम्बन्धित)

सजाय छुटको जानकारी दिने ढाँचा

.....कार्यालय

(कार्यालय रहेको स्थान)

मिति:.....

श्री (अभियुक्तको नाम)

.....(ठेगाना)

मिति.....जाहेरी/सूचना बमोजिम.....कसूरको अनुसन्धानको सिलसिलामा तपाईंलाई हिरासतमा लिइएको छ। सो कसूर तपाईं समेतको संलग्नतामा भएको प्रारम्भिक अनुसन्धानबाट देखिएको हुनाले तपाईंले कसूर स्वीकार गरी कसूरमा अनुसन्धान अधिकारी वा अभियोजन पक्षलाई प्रमाण जुटाउन वा कसूर गर्ने अन्य व्यक्तिलाई पक्राउ गर्न सहयोग गर्नु भएमा कानून बमोजिम हुने सजायमा छुट हुने गरी अभियोजनपत्र अदातलमा दायर गर्न सकिने भएकोले मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १६ को उपदफा (२क) को प्रयोजनका लागि देहायको जानकारी गराइएको छ:-

१. कसूर स्वीकार गरी लेखिए बमोजिम तपाईंबाट सहयोग भएमा तपाईंले सजाय छुटको सुविधा तपाईंले प्राप्त गर्नु हुनेछ।
२. कसूरको सिलसिलामा तपाईंले दिनु भएको बयान लिखित रूपमा वा श्रव्यदृष्य माध्यमको रूपमा अभिलेख गरिनेछ र अभियोजनको प्रमाणको रूपमा राखिने छ।
३. तपाईंले दिएको सूचना वा प्रमाण झुठ्ठा देखिएमा वा तपाईंले कसूरको अनुसन्धानमा सहयोग नगरेमा तपाईंले सजाय छुटको सुविधा पाउनु हुने छैन।
४. तपाईंले कसूर स्वीकार नगरेमा वा अनुसन्धानमा सहयोग नगरेमा कसूरको अनुसन्धानबाट प्राप्त सबुद र प्रमाणको आधारमा कानून बमोजिम तपाईंका विरुद्ध अभियोजनपत्र दायर हुनेछ।

अनुसन्धान अधिकृत

मिति:

अनुसूची-१५क.

(दफा २०क. को उपदफा (३) सँग सम्बन्धित)

शवोत्खनन् मुचुल्काको ढाँचा

श्री ————— प्रहरी कार्यालय ————— बाट ————— (फलाना ठाउँ) मा खडा गरेको शवोत्खनन् मुचुल्का।

१. दरखास्त वा सूचनाको छोटकरी विवरण:
.....
.....
.....
२. शङ्कास्पद घटनास्थलको सीमाङ्कन तथा नक्साङ्कन विवरण:
३. शङ्कास्पद शवको स्थिति वा शवको अवशेषको विवरण:
 - (क) मृतकको नाम, थर, हुलिया:-
 - (ख) वतन:-
 - (ग) उमेर:-
 - (घ) लिङ्ग:-
४. शव पहिचान हुन सक्ने कुनै विवरण :-
 - (क) शवको शारीरिक अवस्था:- (व्यहोरा खुलाउने)
 - (ख) शवको विवरण:-
 - (ग) मृतकको पहिचान खुल्ने अन्य कुनै विवरण भए सो उल्लेख गर्ने
 - (घ) शवसँग कुनै भौतिक वस्तु रहेको भए सोको विवरण (कपडा, जुता, घडी, सिक्की वा अन्य कुनै भौतिक वस्तु):-
५. शवको अनुमानित सङ्ख्या :-
६. शव गाडिएको, मरे वा मारिएको अनुमानित समयावधि :-
७. उत्खननबाट प्राप्त अवशेषमा रहेका वा देखिएको कुनै चोट वा हतियारको दाग भए सोको विवरण :-
.....
.....
.....
८. उत्खननमा कुनै हातहतियार, गोली, विष्फोटक वा विषालु पदार्थ वा त्यसको कुनै अवशेष प्राप्त भए त्यसको विवरण :-
.....
.....
.....
९. अन्य कुनै भौतिक वस्तु, स्थिति वा विवरण भए सोको विवरण :-

-
.....
.....
१०. शव उत्खनन गर्दा उपस्थित भई देखे बमोजिम सही छाप गर्ने साक्षीहरूको नाम, थर, उमेर वतन र सही :-
(१).....
(२).....
(३)
११. रोहवरमा बस्नेहरूको नाम, थर, उमेर, वतन र सही :-
(१).....
(२).....
(३)
१२. मृतकको परिवारका कुनै सदस्य उपस्थित रहेको भए नाम, थर, वतन र सहीछाप:-
(१).....
(२).....
(३)
१३. दरखास्त वा सूचना दिने व्यक्तिको नाम, थर, उमेर वतन र सही :-
१४. अभियुक्तहरूको नाम, थर, उमेर, वतन र सही :-
(१).....
(२).....
(३).....
१५. काम तामेल गर्ने (सरकारी चिकित्सक वा ईजाजतप्राप्त चिकित्सक) :- नाम, थर, वतन, सही र इजाजतपत्र नम्बर
१६. अनुसन्धान अधिकारी :-
१७. सम्भव भएसम्म सम्बन्धित विषय विज्ञः नाम, थर, वतन र सही
१८. सम्बन्धित स्थानीय तहका प्रतिनिधिः नाम, थर, वतन र सही :-
(१).....
(२).....

(३).....

१९. कम्तीमा दुईजना स्थानीय व्यक्ति: नाम, थर, वतन र सही :-

(१).....

(२).....

(३).....

मिति :-

अनुसूची-१५ख.

(दफा २१क. को उपदफा (२) सँग सम्बन्धित)

मानव भित्री अङ्ग (भिसेरा) सङ्कलन फारामको ढाँचा

Viscera and Tissue Sample Collection for Toxicology and Histopathology:

Name of the Hospital:

Date and Time:

Name, Age, Sex of the decedent:

Name of the Viscera/Tissue Sample/Blood:

Name of the Preservative:

Purpose of Collection:

Toxicology/Histopathology/Tools:

Sample to be sent to FSL/Clinical Laboratory:

Name of the Collector:

Signature of Collector:

Brief History of the case:

(About Circumstance of death)

Seal of the Hospital

अनसूची -१५ग.

(दफा २१क. को उपदफा (४) सँग सम्बन्धित)

भिसेरा लगायत अन्य नमूनाको वैज्ञानिक परीक्षण प्रतिवेदनको ढाँचा

FORENSIC EXAMINATION REPORT

Lab Case No:

Date:

Sender (Referred by):	Carried by (Name and Designation):
Date:	Letter No.:
Ref. No. Received Date:	Numbers of Sample:
Case No:	Seal:

C

Description of Exhibit:

Method of Examination:

Result of Examination:

Expert opinion:

Above analysis is done by me/us. To the best of my/our knowledge the report is true and correct.

Examiner:

Examiner:

Examiner:

Signature:

Signature:

Signature:

Name:

Name:

Name:

Qualification:

Qualification:

Qualification:

Position:

Position:

Position:

Office:

Office:

Office:

Date:

Seal of the Office:

द्रष्टव्यः

१. परीक्षण कार्य Forensic विषयको विशेषज्ञले गर्नु पर्नेछ।
२. परीक्षण गर्ने विशेषज्ञले नै प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ।
३. सम्भव भएसम्म कम्प्युटर टाइप गरी प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ, सो नभएमा स्पष्ट बुझिने गरी व्यहोरा उल्लेख गर्नु पर्नेछ। साथै परीक्षण प्रतिवेदनको सक्कल प्रति नै संलग्न गर्नु पर्नेछ।
४. निर्धारित स्थानमा विवरण उल्लेख गर्न नपुग भएमा छुट्टै पाना थप गरी समेत विवरण उल्लेख गर्नु पर्नेछ।
(कृपया यस सम्बन्धमा थप पत्राचार गर्दा र अदालत भित्र हुने काम कारवाहीमा माथिको मुद्दा नं. उल्लेख गर्नु होला।)

अनसूची- १५घ.

(दफा २१ख. को उपदफा (६) सँग सम्बन्धित)

डी.एन.ए. नमूनादाताको मन्जुरनामा फारामको ढाँचा

१. डी.एन.ए. नमूनादाताको विवरण

(क) पूरा नाम:

(ख) जन्म मिति:

(ग) लिङ्ग:

(घ) नागरिकता:

(ङ) ठेगाना: (जिल्ला, गाउँपालिका/नगरपालिका, वडा नं., टोल, घर नं.)

स्थायी:

अस्थायी:

(च) फोटो सहितको परिचय खुल्ने कागज: (नम्बर, जारी मिति र कार्यालय समेत उल्लेख गर्ने):

(छ) अस्थिमज्जा (Bone Marrow) वा विगत तीन महिनाभित्र अरुबाट रगत लिए/नलिएको:

२. डी.एन.ए. परीक्षण गर्ने व्यक्तिको वा नजिकको अभिभावकको (नमूनादाता १८ वर्ष पूरा नगरेको भए) मन्जुरीनामा:

श्रीको छोरा/छोरी म श्रीले यस प्रयोगशालामा डी.एन.ए.परीक्षणका लागि मेरो/मेरा नाताका व्यक्तिका रगत/न्याल राजीखुसीले दिदै आवश्यक डी.एन.ए. तथ्याङ्कीय विश्लेषण तथा जनसङ्ख्या डाटाबेस प्रयोजन समेतका लागि भविष्यमा सो प्रयोग गर्न सक्नेगरी मन्जुरी प्रदान गर्दछु। रगत/ न्याल नमूना मेरो/मेरो नाताको व्यक्तिको हो र मैले माथि भरेको सम्पूर्ण विवरण ठीक साँचो छ।

दस्तखत

औंठा छाप

दाँया

बाँया

मिति:

३. नमूनाको विवरण:

४. रोहवर: उल्लिखित व्यक्तिका डी.एन.ए. परीक्षण नमूना मेरो उपस्थितिमा सङ्कलन गरिएको हो।

(क) नाम, थर, ठेगाना र उमेर:

दस्तखतः

(ख) नाम, थर, ठेगाना र उमेरः

दस्तखतः

(ग) नाम, थर, ठेगाना र उमेरः

दस्तखतः

५. नमूना निकाल्ने कर्मचारीको विवरणः

नाम थरः

पदः

दस्तखतः

योग्यताः

परियपत्र नम्बरः

प्रयोगशाला प्रयोजनका लागि मात्र

केश नम्बरः

केश पठाउनेको नामः

प्राप्त मितिः

आधिकारिक व्यक्तिः

अन्यः

केशको विवरणः

प्राप्त पत्रको च.नं. र मितिः

नमूना नम्बरः

अनसुची- १५ड.

(दफा २१ख. को उपदफा (९) सँग सम्बन्धित)

डि.एन.ए. परीक्षण प्रतिवेदनको ढाँचा

DNA EXAMINATION REPORT

Lab Case No:

Date:

Sender:

Carried by:

Date:

Letter No.

Ref. No.:

Received Date:

Number of Samples:

Case No:

Seal:

DNA नमूनादाताको व्यक्तिगत विवरणः

Description of Exhibit:

Expressed consent for examination:

Method of Examination:

Result of Examination:

Expert opinion:

Above analysis is done by me/us. To the best of my/our knowledge the report is true and correct.

Examiner:

Signature:

Name:

Qualification:

Position:

Office:

Date:

Signature:

Name:

Qualification:

Position:

Office:

Seal of the Office:

Signature:

Name:

Qualification:

Position:

Office:

द्रष्टव्यः

१. परीक्षण कार्य Forensic विषयको विशेषज्ञले गर्नु पर्नेछ।
२. परीक्षण गर्ने विशेषज्ञले नै प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ।
३. सम्भव भएसम्म कम्प्युटर टाइप गरी प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ सो नभएमा स्पष्ट बुझिने गरी व्यहोरा उल्लेख गर्नु पर्नेछ। साथै परीक्षण प्रतिवेदनको सक्कल प्रति नै संलग्न गर्नु पर्नेछ।
४. निर्धारित स्थानमा विवरण उल्लेख गर्न नपुग भएमा छुट्टै पाना थप गरी विवरण उल्लेख गर्नु पर्नेछ।

(कृपया यस सम्बन्धमा थप पत्राचार गर्दा र अदालतभित्र हुने काम कारवाहीमा माथिको मुद्दा नं. उल्लेख गर्नु होला।)

अनसुची-१६क.

(दफा २२ को उपदफा (७) संग सम्बन्धित)

जबर्जस्ती करणी तथा यौनजन्य हिंसा सम्बन्धी कसुरको शारीरिक परीक्षण प्रतिवेदनका ढाँचा**REPORT OF MEDICAL EXAMINATION IN SEXUAL OFFENCE OF FEMALE SUBJECT**

1. Case Registration No.:
2. Name of the Office referred for examination (with letter reference No. and Date)
3. Name of the accompanying Police Personnel:

DETAIL ABOUT THE EXAMINEE

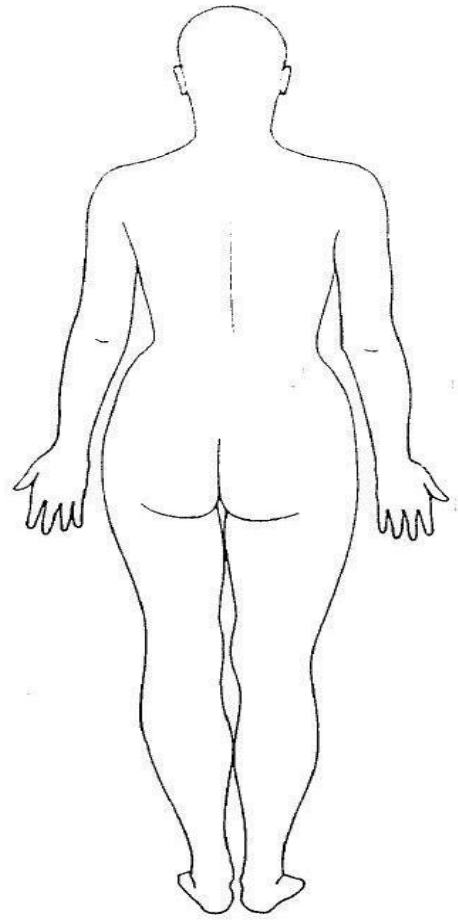
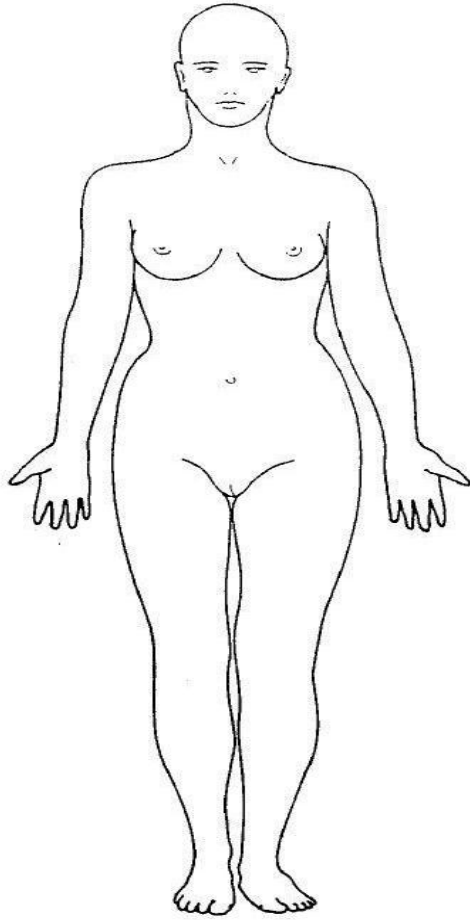
1. Name/ Code Name (To maintain confidentiality):
2. Age and Sex:
3. Address:

4. Marital status:
5. Guardian's Name and relation:
6. Date and time of examination:
7. Attendant's Name and address:
8. Identification marks:
9. Consent for examination: I am fully aware about the process and possible consequences of the examination; I hereby give my full consent for medical examination without any compulsion. (Consent should be taken in the form of signature/thumb print.) For minors Consent should be taken from guardians.
10. Brief History of the incident, as stated by examinee or guardian (How, When, Where and what had happened?) (घटनाको बारेमा पीडित वा पीडितको अभिभावकले दिएका सूचनाहरू):
11. Medical history (Emotional, Medical and Psychological history including past medical history):
12. Clothes changed or not after incident:
13. Whether clothes and body parts washed or not after the incident:
14. Description of the examination of clothes (Any tear, scratches, stain and foreign materials):

EXAMINATION

1. General physique and vitals:-
Height: Weight: Pulse: B.P:
Temperature: Respiratory rate: Degree of consciousness:
Any disability:
2. Injuries on the bodies (Name, Size, Site, Color, Surrounding area, Sign of treatment, Bleeding Marks, Sign of Healings, any Imprints etc.) Please use the figure provided to depict the injuries as best as possible:

FULL BODY, FEMALE—ANTERIOR AND POSTERIOR VIEWS



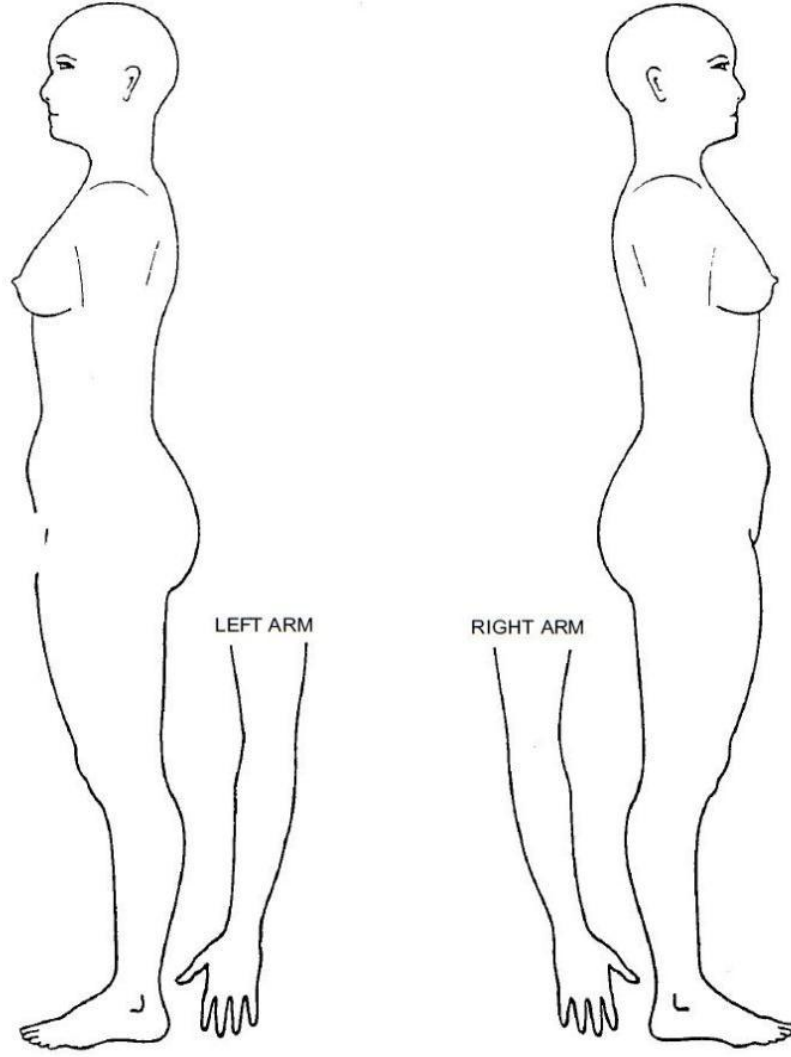
Name _____

Case No. _____

Date _____

कानून, न्याय

FULL BODY, FEMALE—LATERAL VIEW



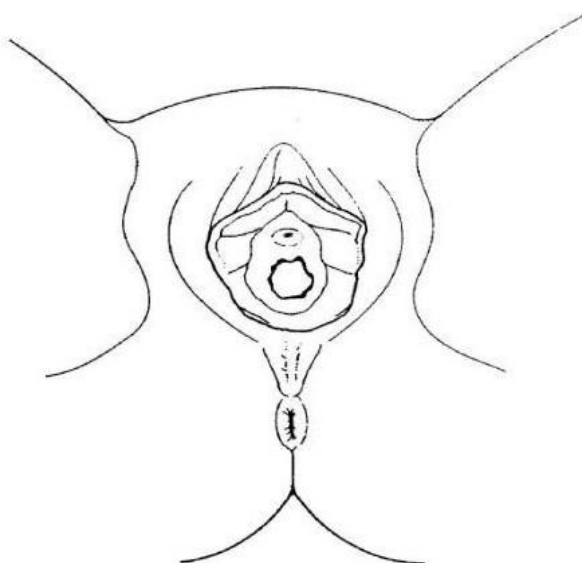
Name _____ Case No. _____
Date _____

3. Genital injuries (Name, Size, Site, Color, Surrounding area, sign of treatment, Bleeding Marks, Sign of Healings, Imprints, any content, stain and discharge etc.) Please use the figure provided to depict the injuries as best as possible (गुप्ताङ्गका विभिन्न भागहरूमा भएका चोटहरू वा अन्य लक्षणहरू): -

- (a) Perineum:
- (b) Vulva:
- (c) Vagina:
- (d) Hymen:
- (e) Perianal area and anal orifice:

(f) Oral cavity

PERINEUM—FEMALE



Name _____ Case No. _____
Date _____

4. Conditions of pubic hair (Matted, stained, any foreign hairs):
5. Bite marks: (enclose photos if possible)
6. Specimen preserved for further analysis (पीडितबाट परीक्षणको क्रममा सङ्कलन गरिएका नमूनाहरू):
 - (a) Blood (Alcohol, Drug, Grouping, DNA, HIV AIDS, VDRL, HBS- g, TPHA)
 - (b) Urine (Intoxication/pregnancy)
 - (c) Swab from stains
 - (d) Vaginal swab
 - (e) Foreign hairs/debris
 - (f) Hair from the examinee
 - (g) Nail scrapings
 - (h) Others:
7. Investigation and reports:
8. Treatment (including prevention of pregnancy, vaccination and sexually transmitted diseases):
9. Referral (Where and Why?):

10. Follow up visits suggested on:
11. Psychiatric evaluation and psychosocial counseling:
12. Condition of teeth (Type of dentition and Number of teeth):

8 7 6 5 4 3 2 1 / 1 2 3 4 5 6 7 8

..... = (Total teeth)

8 7 6 5 4 3 2 1 / 1 2 3 4 5 6 7 8

Opinion of the expert: (while framing opinion the examiner should analyze her mental status, possible causation of injuries and their time of infliction, age estimation in case of minors or teenagers and general condition of the examinee. If there are signs of alleged sexual activities mentioned in history also should be considered while framing opinion. In case of complete negative findings in examinee, the examiner cannot declare that the alleged incident did not take place).

- (a) Opinion about mental status of the examinee (पीडितको मानसिक अवस्थाका सम्बन्धमा राय):
- (b) Opinion about the injuries on body (शरीरमा देखिएका चोटहरूका सम्बन्धमा राय):
- (c) Opinion about the condition of genital organs (गुप्ताङ्गमा पाईएको अवस्थामा राय):
- (d) Opinion about age of the Examinee (पीडीतको उमेर सम्बन्धमा राय):
- (e) Other opinion, if any (अन्य कुनै राय, यदि भएमा):

Name of the Examiner:

Signature:

NMC Reg.No. :

Date:

Qualification:

Office/Hospital/Health Centre:

Seal of the Hospital/Health Centre:

द्रष्टव्य:

१. परीक्षण कार्य Forensic विषयको विशेषज्ञले र त्यस्तो विशेषज्ञ नभएमा तालिम प्राप्त चिकित्साकर्मीले गर्नु पर्नेछ।
२. परीक्षण गर्ने विशेषज्ञ वा चिकित्साकर्मीले नै प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ।
३. संभव भएसम्म कम्प्युटर टाइप गरी प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ, सो नभएमा स्पष्ट बुझिने गरी व्यहोरा उल्लेख गर्नु पर्नेछ। साथै परीक्षण प्रतिवेदनको सक्कल प्रति नै संलग्न गर्नु पर्नेछ।
४. निर्धारित स्थानमा विवरण उल्लेख गर्न नपुग भएमा छुट्टै पाना थप गरी विवरण उल्लेख गर्नु पर्नेछ।

अनुसूची-१ ६ ख.

(दफा २२ को उपदफा (७) सँग सम्बन्धित)

जबर्जस्ती करणी तथा यौनजन्य कसूर सम्बन्धी शारीरिक परीक्षण प्रतिवेदनको ढाँचा

(पुरुषको हकमा)

**REPORT OF MEDICAL EXAMINATION OF MALE SUBJECT IN
SEXUAL OFFENCES**

1. Case Registration No.:
2. Name of the Office referred for examination (with letter reference No. and Date)
3. Name of the Accompanying Police Personnel:

DETAIL ABOUT THE EXAMINEE

1. Name/ Code Name (To maintain confidentiality):
2. Age and Sex:
3. Address:
4. Marital Status:
5. Guardian's Name and Relation:
6. Date and Time of Examination:
7. Attendant's Name/ Address:
8. Identification Marks:
9. Consent for examination: I am fully aware about the process and possible consequences of the examination; I hereby give my full consent for medical examination without any compulsion. (Consent taken in the form of signature/ thumb print.) For minors Consent taken from guardians.
10. Brief History of the incident (How, When, Where and what had happened?):
11. Medical History (Emotional, Medical and Psychological history including past medical history):
12. Clothes changed or not after incident:
Examiner's initial
Date.....
13. Whether clothes and body parts washed or not after the incident:
14. Description of the examination of clothes (Any tear, scratches, stain and foreign materials):

EXAMINATION

1. General Physique and vitals:
Height: Weight: Pulse:
B.P: Temperature: Respiratory Rate:
Degree of Consciousness: Any disability:
2. Injuries on the bodies (Name, Size, Site, color, Surrounding area, Sign of treatment, bleeding Marks, Sign of Healings, any Imprints etc.) :

3. Genital injuries (Name, Size, Site, Color , Surrounding area, Sign of treatment, Bleeding Marks, Sign of Healings, Imprints, Any stain and discharge etc.) :
 - (a) Perineum:
 - (b) Penis:
 - (c) Scrotum:
 - (d) Perianal area and anal orifice:
 - (e) Oral cavity:
4. Conditions of pubic hair (Matted, Stained, Any foreign hairs) :
5. Bite Marks: - (Enclose photos if possible)
6. Specimen Preserved for further analysis:
 - (a) Blood (Alcohol, Drug, Grouping, DNA, HIV, VDRL, HBS-Ag, TPHA)
 - (b) Urine.
 - (c) Swab from stains.
 - (d) Swab from penis
 - (e) Foreign hairs/debris
 - (f) Hair from the Examinee.
 - (g) Nail scrapings.
 - (h) Others (including oral sexual activities):
7. Investigation and reports:
8. Treatment (including sexually transmitted diseases):
9. Referral (Where and Why):
10. Follow up (if necessary):
11. Psychiatric evaluation and psychosocial counseling:
12. Condition of teeth (Type of dentition and Number of teeth to assess age of examinee)

8 7 6 5 4 3 2 1 / 1 2 3 4 5 6 7 8

..... = (Total teeth)

8 7 6 5 4 3 2 1 / 1 2 3 4 5 6 7 8
13. Opinion of the expert:
 - (a) Opinion about injuries on body:
 - (b) Opinion about condition of genital organs:
 - (c) Opinion about the age of the examinee:
 - (d) Other opinion; if any:

Name of the Examiner:

Signature: Qualification:

NMC/NHPC Reg. No.: Office/Hospital/Health Centre:

Date: Seal of the Hospital/Health Centre:

द्रष्टव्यः

१. परीक्षण कार्य Forensic विषयको विशेषज्ञले र त्यस्तो विशेषज्ञ नभएमा तालिम प्राप्त चिकित्साकर्मीले गर्नु पर्नेछ।
२. परीक्षण गर्ने विशेषज्ञ वा चिकित्साकर्मीले नै प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ।
३. संभव भएसम्म कम्प्युटर टाइप गरी प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ, सो नभएमा स्पष्ट बुझिने गरी व्यहोरा उल्लेख गर्नु पर्नेछ। साथै परीक्षण प्रतिवेदनको सकृल प्रति नै संलग्न गर्नु पर्नेछ।
४. निर्धारित स्थानमा विवरण उल्लेख गर्न नपुग भएमा छुट्टै पाना थप गरी समेत विवरण उल्लेख गर्नु पर्नेछ। "